

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-156>

УДК327:339.9(477+4)"20"

ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОЇ КРИЗИ НА НАФТОГАЗОВИЙ РИНОК ЄВРОПИ

THE IMPACT OF THE UKRAINIAN CRISIS ON THE EUROPEAN OIL AND GAS MARKET

Турецький Руслан Родіонович

аспірант,

Західноукраїнський національний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3959-3076>

Turetskyi Ruslan

West Ukrainian National University

У статті проведено порівняльний аналіз впливу української кризи на нафтовий та газовий сектор різних європейських країн. Вивчено економічні та політичні наслідки, що виникли в результаті енергетичної залежності від російських поставок, а також досліджено зміни в енергетичній політиці держав Європи. Основна увага приділена країнам, що найбільше залежать від імпорту енергоносіїв з Росії, а також їхнім стратегіям диверсифікації поставок та розвитку власних енергетичних ресурсів. Результати дослідження демонструють різну ступінь впливу кризи на національні економіки та окреслюють перспективи енергетичної безпеки Європи в умовах геополітичної нестабільності.

Ключові слова: українська криза, нафтовий сектор, газовий сектор, енергетична безпека, європейські країни, диверсифікація енергопостачань, геополітична нестабільність, енергетична політика, економічні наслідки.

This article presents a comprehensive comparative analysis of the multifaceted impact of the Ukrainian crisis on the oil and gas sectors of various European countries. It delves deeply into the economic and political repercussions of the continent's long-standing energy dependence on Russian energy supplies, highlighting the vulnerabilities and challenges that have emerged. The study also explores the subsequent strategic shifts in energy policies among European states as they navigate this crisis. Special emphasis is placed on examining the responses of countries most reliant on energy imports from Russia, identifying how they are diversifying their energy supply chains and developing indigenous resources to mitigate risks. This includes investments in renewable energy sources, alternative supply routes, and enhanced energy efficiency measures. Additionally, the article analyzes the short- and long-term effects on the national economies of these countries, showcasing differences in how severely each was impacted based on its energy portfolio and resilience measures. The research further underscores the adaptations in political frameworks aimed at fostering energy independence and reinforcing cooperation within the European Union and with non-EU energy partners. The findings indicate that while the crisis has had uneven impacts across different national economies, it has accelerated significant shifts toward energy transition and greater self-sufficiency. The article concludes by discussing the implications of these changes for the future of Europe's energy security in an increasingly unstable geopolitical landscape, assessing both opportunities and risks involved. Moreover, it considers how enhanced collaborative projects, cross-border infrastructure developments, and strategic alliances could bolster Europe's long-term resilience. The analysis also touches upon potential scenarios for Europe's leadership in promoting sustainable energy practices globally and the role of innovation in addressing future challenges. These insights provide a foundation for policymakers and industry leaders to anticipate upcoming shifts and proactively prepare strategies that align with the broader goals of energy sustainability and economic stability.

Keywords: Ukrainian crisis, oil sector, gas sector, energy security, European countries, energy supply diversification, geopolitical instability, energy policy, economic consequences.

Постановка проблеми. Українська криза, що досягла свого піку в 2022 році, стала одним із найбільш значущих геополітичних викликів для Європи в останні десятиліття. Одним із

ключових аспектів цієї кризи є її вплив на енергетичну безпеку регіону, зокрема на нафтовий та газовий сектори європейських країн. Європа, значною мірою залежна від імпорту

енергоносіїв з Росії, зіткнулася з необхідністю переосмислення своєї енергетичної стратегії. Залежність від російських поставок нафти та газу, в поєднанні з нестабільністю, спричиною українською кризою, підштовхнула окремі держави до розробки нових підходів до забезпечення енергетичної безпеки. Проте, вплив кризи на нафтовий та газовий сектор в різних країнах Європи був неоднорідним, що зумовлено відмінностями в енергетичних структурах, економічному потенціалі та політичних стратегічних цілях держав. Виникає потреба в комплексному аналізі цього впливу з метою розуміння того, як саме українська криза змінила енергетичний ландшафт Європи та які перспективи відкриваються для регіону в умовах геополітичної нестабільності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками українська криза стала предметом багатьох наукових досліджень, особливо у сфері енергетики та геополітики. Більшість досліджень зосереджено на вивченні впливу кризи на енергетичну безпеку Європи, розглядаючи питання залежності від російських енергоносіїв і наслідків їх можливого скорочення або повної зупинки.

Серед найбільш значущих робіт виділяються дослідження, присвячені аналізу енергетичної залежності країн Центральної та Східної Європи від російських поставок газу. Наприклад, у працях таких авторів, як Вацлав Сміл та Девід А. О'Браян, детально розглянуто структурні особливості газового ринку Європи та його вразливість до політичних конфліктів на сході континенту. Інші автори, такі як Свен Бішоп і Ганс Пільц, фокусуються на вивченні нафтового сектора, досліджуючи питання забезпечення нафти з альтернативних джерел у відповідь на кризу.

Дослідження впливу української кризи на нафто-газовий ринок Європи активно ведуться як в Україні, так і за її межами. Серед українських дослідників, які вивчають цю тему, варто відзначити:

– Тетяну Кривіцьку та інших авторів статті в журналі *Агора*, які аналізують роль України в забезпеченні енергетичної безпеки країн Центральної Європи у контексті російсько-українського конфлікту. Їх дослідження фокусуються на енергетичній безпеці Польщі та інших сусідніх країн, а також на наслідках газових криз для європейського ринку [8];

– Ігоря Чалого, експерта з енергетичних питань, який розглядає питання трансформації енергетичних ринків Європи через скорочення залежності від російських енергоносіїв,

акцентуючи увагу на стратегічній ролі України як транзитної країни. Дослідники Національного фонду досліджень України, які звертають увагу на довгострокові економічні та енергетичні наслідки війни для країни. Їх роботи включають оцінку ролі України у зміні енергетичної політики Європейського Союзу [7].

Крім того, у ряді публікацій розглянуто стратегії диверсифікації енергопостачань, які почали активно розроблятися європейськими країнами у відповідь на загрози, пов'язані з українською кризою. Наприклад, у роботах, присвячених аналізу розвитку LNG-терміналів (терміналів для прийому зрідженого природного газу) у країнах Балтії та Північної Європи, автори досліджують можливості зниження залежності від російського газу.

Дослідження також охоплюють питання змін у енергетичній політиці на рівні Європейського Союзу. У працях європейських аналітиків, таких як Клаус Додс і Анжела Шнайдер, акцентовано увагу на посиленні ролі ЄС у формуванні спільної енергетичної політики, спрямованої на зміцнення енергетичної безпеки в умовах кризи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний внесок цих досліджень, комплексний порівняльний аналіз впливу української кризи на нафтовий та газовий сектори різних європейських країн залишається недостатньо вивченим. Існує потреба в систематизації наявних даних та проведенні порівняльного аналізу, що дозволить оцінити, як різні країни реагували на виклики, спричинені кризою, та які стратегії виявилися найбільш ефективними для забезпечення енергетичної стабільності.

Українська криза, що розпочалася у 2014 році з анексії Криму та повномасштабним вторгненням РФ на територію України у 2022, стала одним з найважливіших геополітичних викликів для Європи в 21 столітті. Криза мала суттєвий вплив на політичні, економічні та енергетичні сфери країн Європейського Союзу. Однією з найважливіших сфер, де криза виявила свою дію, стали нафтовий і газовий ринки, від яких значною мірою залежить енергетична безпека європейських країн.

Нафтовий та газовий сектори традиційно були одними з ключових компонентів економіки багатьох європейських країн, забезпечуючи значну частку їхніх енергетичних потреб. Росія, будучи одним з основних поставальників нафти і газу, довгий час відігравала важливу роль у формуванні енергетичної полі-

тики Європи. Однак криза в Україні значно змінила ситуацію, поставивши питання енергетичної безпеки на перший план і змусивши країни шукати нові джерела постачання та розробляти нові стратегії забезпечення енергетичної незалежності.

Формулювання цілей статті – провести порівняльний аналіз впливу української кризи на нафтовий та газовий сектори різних європейських країн, зокрема вивчити, як різні країни адаптувалися до нових умов та які заходи були вжиті для мінімізації негативних наслідків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Енергетична залежність Європи від Росії. Європейські країни довгий час були залежні від постачання російських нафти та газу. Росія є одним з найбільших постачальників енергоносіїв для Європи, і ця залежність вплинула на енергетичну політику країн ЄС. Залежність від одного постачальника створює ризики для енергетичної безпеки, особливо в умовах політичної нестабільності та конфліктів.

Історія української кризи та її вплив на енергетичний сектор. Українська криза, що розпочалася в 2014 році, а особливо після повномасштабного вторгнення у 2022 році, суттєво змінила енергетичний ландшафт Європи. Внаслідок анексії Криму та збройного конфлікту на сході України, Росія використовувала свої енергетичні ресурси як

інструмент політичного тиску. Це викликало серйозні економічні та політичні наслідки для європейських країн, змусивши їх переглянути свої стратегії в області енергетики.

Вплив кризи на газовий сектор. Українська криза особливо вплинула на газовий сектор, оскільки Україна є ключовим транзитним маршрутом для російського газу до Європи. Різке скорочення транзиту та політичні санкції призвели до необхідності диверсифікації постачань. Європейські країни почали активно шукати альтернативні джерела газу, такі як зріджений природний газ (LNG) та нові трубопроводи, щоб зменшити свою залежність від російського газу [3].

Вплив кризи на нафтовий сектор. Хоча вплив української кризи на нафтовий сектор був менш очевидним, він також мав суттєві наслідки. Зміни в цінах на нафту, санкції проти Росії та політична нестабільність вплинули на ринки нафти в Європі. Країни почали розвивати нові інфраструктурні проекти та шукати нові постачання для зменшення впливу російської нафти на свої економіки [2].

Німеччина, як одна з найбільших економік Європи, особливо відчула наслідки кризи через свою високу залежність від російського газу. Німеччина активно працює над розширенням своїх енергетичних джерел, включаючи розвиток LNG-терміналів та відновлювальних джерел енергії.

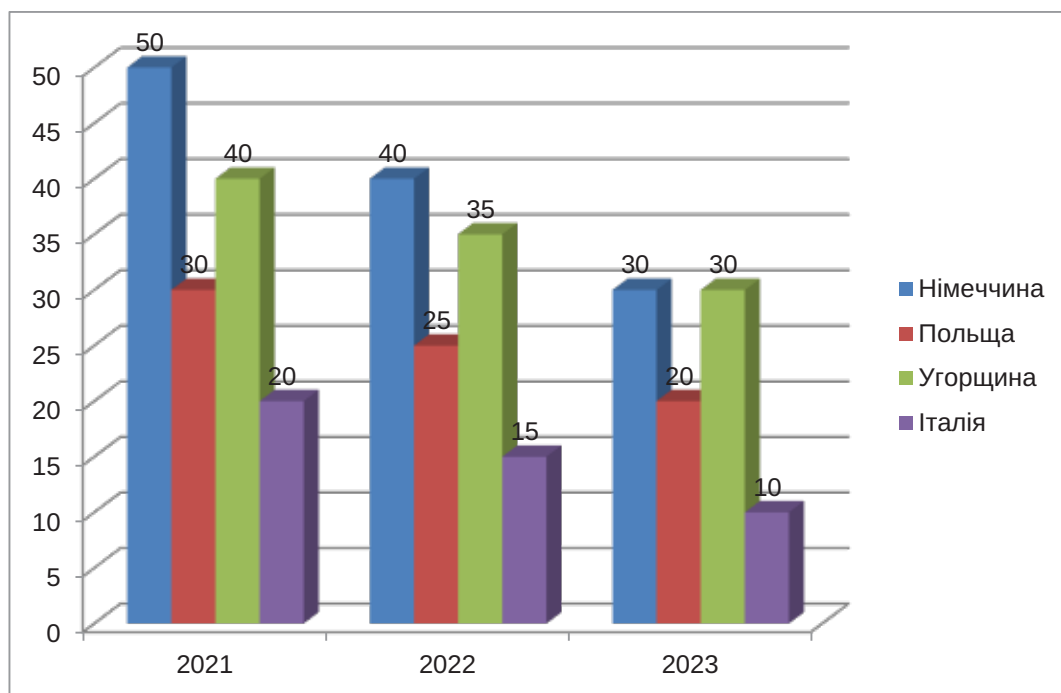

Рис. 1. Обсяг імпорту газу країнами ЄС за 2021–2023 рр. (млрд м³)

Джерело: розроблено автором на основі[1]

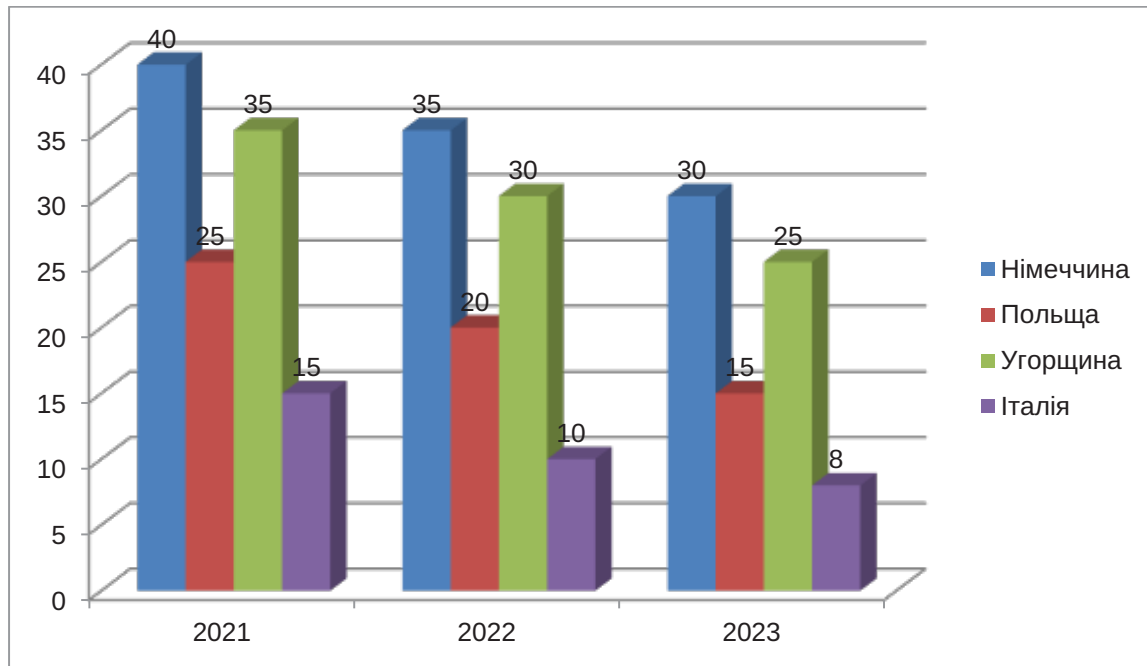

Рис. 2. Обсяг імпорту нафти країнами ЄС за 2021–2023 рр. (млн барелів)

Джерело: розроблено автором на основі [1]

Польща, зі своєї сторони, проявила ініціативу в диверсифікації енергетичних поставок, зокрема через розбудову LNG-терміналу в Свиноусті та плани по імплементації нових трубопроводів, таких як BalticPipe.

Угорщина, яка має значну залежність від російського газу, зіткнулася з викликами у забезпеченні енергетичної безпеки. Країна продовжує працювати над укладенням нових угод з Росією, але також шукає альтернативні рішення.

Італія зосереджена на розширенні своїх енергетичних зв'язків з іншими постачальниками, такими як Алжир та Лівія, а також на розвитку інфраструктури для імплементації нових джерел енергії [4].

Диверсифікація енергетичних поставок. У відповідь на українську кризу, європейські країни почали активніше впроваджувати стратегії диверсифікації поставок. Це включає розширення імпорту LNG, розвиток нових трубопроводів та зменшення залежності від російських енергоносіїв.

Розвиток альтернативних джерел енергії. У рамках стратегій диверсифікації, багато країн інвестують у розвиток відновлювальних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергія. Це допомагає зменшити залежність від традиційних енергетичних ресурсів і підвищити енергетичну незалежність [5].

Зміни в енергетичній політиці на рівні ЄС. Європейський Союз активно працює над створенням спільної енергетичної політики, яка включає заходи для зміцнення енергетичної безпеки, інтеграції енергетичних ринків та підтримки стійкого розвитку.

Можливі сценарії розвитку ситуації. В умовах продовження або ескалації кризи можна очікувати подальшого посилення політичного та економічного тиску на енергетичні ринки. Сценарії можуть включати зміни в цінах на енергоресурси, нові політичні санкції та подальшу диверсифікацію поставок.

Рекомендації для зміцнення енергетичної безпеки. Для покращення енергетичної безпеки Європи рекомендовано продовжувати інвестувати в нові технології та інфраструктуру, підтримувати розвиток відновлювальних джерел енергії та забезпечити координацію політик на рівні ЄС [6].

Висновки. Українська криза суттєво вплинула на енергетичний ландшафт Європи, виявивши значну залежність країн ЄС від російських енергоносіїв та поставивши під загрозу енергетичну безпеку регіону. Особливий вплив спостерігався у газовому секторі, оскільки скорочення транзиту через Україну та введення санкцій проти Росії змусили європейські країни активно шукати альтернативні джерела поставок. У відповідь розпочався

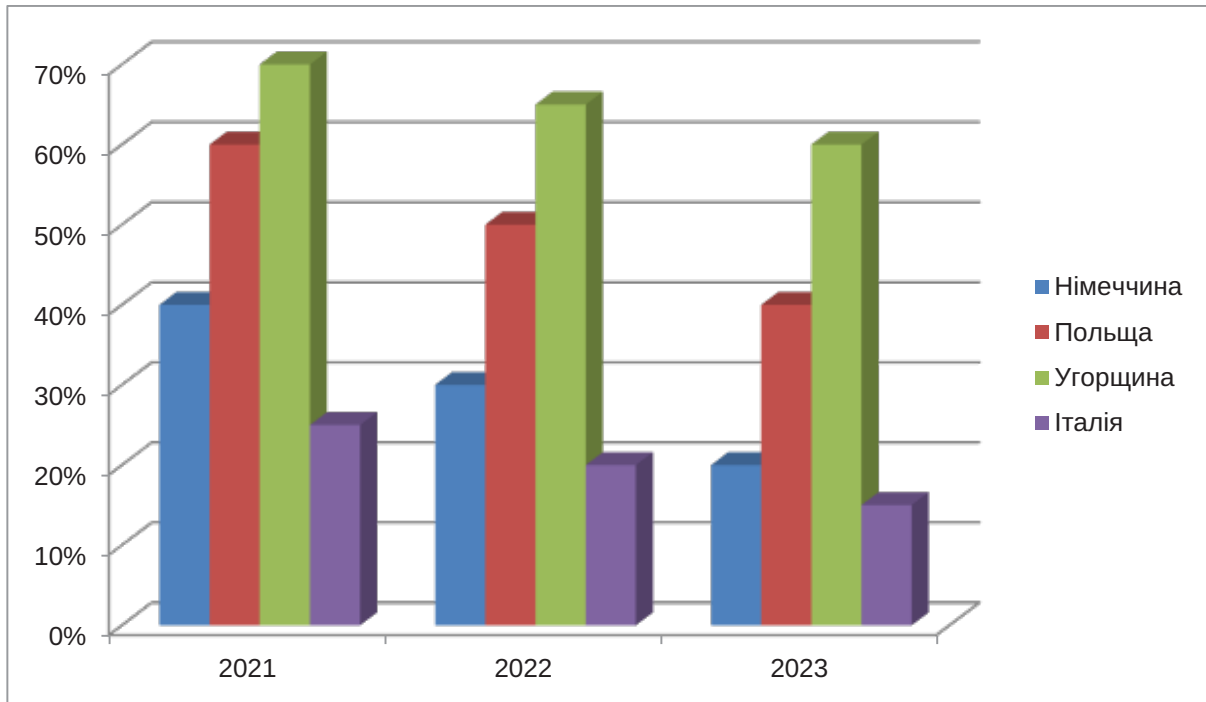

Рис. 3. Залежність від російського газу (%)
Джерело: розроблено автором на основі [2]

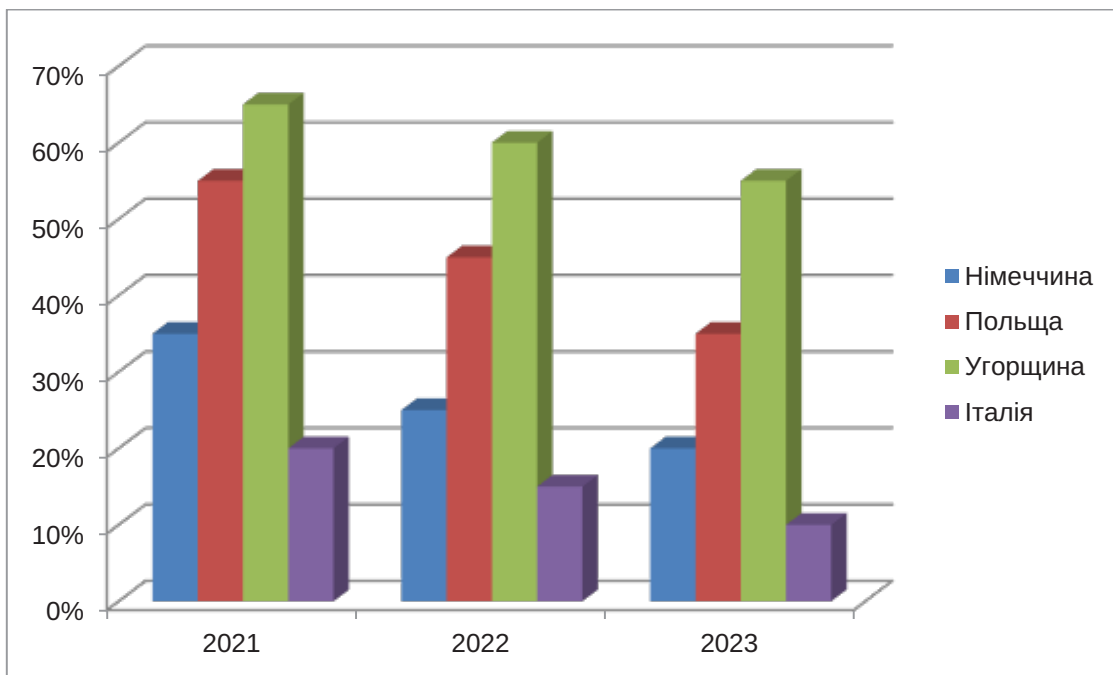

Рис. 4. Залежність від російської нафти (%)
Джерело: розроблено автором на основі [2]

розвиток інфраструктури для імпорту зрідженого природного газу (LNG) та будівництво нових трубопроводів. На нафтовий сектор криза вплинула менш очевидно, однак країни також докладали зусиль для зменшення

залежності від російської нафти через нові постачання та інфраструктурні проекти.

Реакція окремих країн на енергетичні виклики виявилася різною. Німеччина, як одна з найбільших економік Європи, зосеред-

илася на розвитку LNG-терміналів та інвестицій у відновлювальну енергетику. Польща, зі свого боку, успішно диверсифікує енергетичні джерела, будуючи LNG-термінал у Свиноусті та реалізуючи проєкт Baltic Pipe. Угорщина, попри значну залежність від російського газу, також шукає альтернативи, зберігаючи співпрацю з Росією. Італія посилює енергетичні зв'язки з постачальниками з Північної Африки та інвестує у відновлювальну енергетику.

На тлі кризи європейські країни значно посилити свої зусилля в напрямку диверсифікації постачань енергоносіїв, розвитку відновлювальних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергія, та зменшення залежності від

традиційних енергетичних ресурсів. Європейський Союз працює над створенням спільної енергетичної політики, що охоплює інтеграцію енергетичних ринків, зміцнення енергетичної безпеки та підтримку сталого розвитку.

Українська криза стала каталізатором змін у енергетичній політиці Європи, що дозволило не лише зменшити залежність від одного постачальника, але й активізувати перехід до стійкіших та екологічно безпечних джерел енергії. Для подальшого зміцнення енергетичної безпеки рекомендовано продовжувати інвестиції в новітні технології, розвивати відновлювальні джерела енергії та забезпечувати координацію політик на рівні ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Eurostat. (2023). Energy Imports. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
2. Bloomberg. (2023). Oil and Gas Prices. URL: <https://www.bloomberg.com/energy>
3. International Energy Agency (IEA). (2023). Gas Import Statistics. URL: <https://www.iea.org/reports/medium-term-gas-report-2023>
4. European Commission. (2023). LNG Terminals Investments. URL: https://energy.ec.europa.eu/index_en
5. European Renewable Energy Council (EREC). (2023). Renewable Energy Statistics. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Renewable_energy_statistics
6. World Energy Outlook (WEO), International Energy Agency (IEA). (2023). Gas Demand Forecasts. URL: https://www.worldbank.org/en/topic/energy?cid=ECR_GA_worldbank_EN_EXTP_search&s_kwcid=AL!18468!3!704632427705!b!!g!!global%20energy%20data&gad_source=1
7. Від газової кризи до війни з російською федерацією: роль України в забезпеченні енергетичної безпеки Польщі та країн центральної Європи. *Наукові журнали "Острозької академії"*. URL: <https://journals.oa.edu.ua/agora/article/view/4126>.
8. Вплив війни на українські дослідження – Національний фонд досліджень України. *Національний фонд досліджень України – Віримо в нашу перемогу!*. URL: <https://nrfu.org.ua/news/vplyv-vijny-na-ukrayinski-doslidzhennya/> (дата звернення: 27.11.2024).

REFERENCES:

1. Eurostat. (2023). Energy Imports. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
2. Bloomberg. (2023). Oil and Gas Prices. Available at: <https://www.bloomberg.com/energy>
3. International Energy Agency (IEA). (2023). Gas Import Statistics. Available at: <https://www.iea.org/reports/medium-term-gas-report-2023>
4. European Commission. (2023). LNG Terminals Investments. Available at: https://energy.ec.europa.eu/index_en
5. European Renewable Energy Council (EREC). (2023). Renewable Energy Statistics. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Renewable_energy_statistics
6. World Energy Outlook (WEO), International Energy Agency (IEA). (2023). Gas Demand Forecasts. Available at: https://www.worldbank.org/en/topic/energy?cid=ECR_GA_worldbank_EN_EXTP_search&s_kwcid=AL!18468!3!704632427705!b!!g!!global%20energy%20data&gad_source=1
7. From the gas crisis to the war with the Russian Federation: Ukraine's role in ensuring the energy security of Poland and the countries of Central Europe. *Scientific journals of the Ostroh Academy*. Available at: <https://journals.oa.edu.ua/agora/article/view/4126>.
8. The impact of the war on Ukrainian research – National Research Foundation of Ukraine. *National Research Foundation of Ukraine – We believe in our victory!* Available at: <https://nrfu.org.ua/news/pvlyv-vijny-na-ukrayinski-doslidzhennya/> (access date: 27.11.2024).